

۲۰۱۲/۰۹/۲۰

داکتر عبدالرحمن زمانی

توطئه های انگلیس علیه حکومت امانی:

رویداد های قبل از اغتشاش شینوار

(قسمت ۳۰)

سفر غازی امان الله خان

غازی امان الله خان در اواخر سال ۱۹۲۷ و اوایل سال ۱۹۲۸ م با عده از وزرا و مشاورین خویش به بعضی از کشور های اروپائی و آسیائی سفر کرد. (۱) به گفته داکتر کارگون، شاه این سفر را از هندوستان آغاز کرد و انگلیس ها به آن توجه زیادی معطوف داشته کوشیدند از آن برای تقویة نفوذ خویش بر شاه و حصول مواضع از دست رفته در افغانستان بهره برداری کنند. اما با وجود پذیرائی مجلل ، امان الله خان در اولین بیانیة عمومی خویش اندیشه های مخالف اهداف سیاست بریتانیا در هندوستان را ابراز نموده و طی سخنرانی خویش در ضیافتی که در کراچی به افتخارش ترتیب شده بود، و هم در اجتماع انبوه مردم بمبئی مسلمانان و هندوها را به وحدت دعوت نموده راجع به از بین بردن نفاقهای ملی و مذهبی در میان آنان تأکید کرد. (۲)

پادشاه افغانستان بروز جمعه، ۲۴ قوس سال ۱۳۰۶، ضمن نماز جمعه در مسجد جامع مشهور بمبئی، که به امامت و خطابت خودش ادا شد، به اختلافات و کینه و کدورت بین مسلمانان و هندوها و استفاده انگلیس ها از آن اشاره نموده، به مسلمانان هندوستان توصیه نمود که از تجاوزات خود منصرف شوند، زیرا تا وقتی که این نفاق ها وجود داشته باشد، اهالی آن سرزمین به حقوق آزادی خود نمی‌رسند.

غازی امان الله خان حین دعا بعد از خطبۀ نماز جمعه در مسجد بمبئی)

به گفته وکیلی پوپلزائی، شاه امان الله خان که طرفدار جدی آزادی کشور پهناور هند از سلطۀ انگلیس بود، یگانه عامل آن را اتفاق مردمان هند میدانست. و به هر یک جمعیت مسلم و غیر مسلم همین تأکید اتفاق و ترک نفاق میفرمود. چنانچه در وقتیکه معاهده یی را با انگلیس امضا نمود، گفت این معاهده را که من با شما امضا میکنم، معاهده صلح است و نه دوستی، معاهده دوستی را وقتی امضا میکنم که بریتانیا حقوق آزادی هند را به رسمیت بشناسد. (۳)

د پانو شمیره: له 1 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرو مخکي په خیر و لولئ

محتوای سیاسی بیانات غازی امان الله خان باعث نگرانی انگلیس ها گردید. زیرا کسب استقلال افغانستان بر نهضت های آزادیبخش ملی نه تنها در هندوستان بلکه در سایر کشورهاییکه در قید وابستگی مستعمراتی انگلیس قرار داشتند، تأثیر عمیقی از خود بجا میگذاشت. بیانات رئیس دولتی که راه رشد مستقلانه یی را برگزیده بود، تا اندازه معین مضمون ضد بریتانوی و ضد استعماری داشت. غازی امان الله خان در پیامی به مردم هندوستان گفت که «آزادی به هدیه داده نمیشود، بلکه باید آنرا کسب کرد. من هراس ندارم از اینکه سرم یا تخم فدا شود. دفاع و قناعت به چیزی کم برابر است به عقب روی. دشمنان از منازعات و تفرقه ها در جامعه بیدرنگ استفاده مینمایند. در حال حاضر ضرورت مبرم و درجه اول تأمین وحدت مسلمانان و هندویان و حصول آزادی هندوستان میباشد.» (۴)

علاوئاً قبل از اغتشاش شینوار، هنگامی که شاه امان الله خان ضمن سفر اروپا به لندن رفت، شخصاً موضوع آزادی سرحدات آزاد و سند رسمی دابس را مطرح نموده و موقف افغانستان را جداً درین رابطه خاطر نشان کرد.

سفر های امان الله خان در مجموع حیثیت افغانستان را در صحنه بین المللی ارتقا داده، افغانستان بحیث یک دولت مستقل و آزاد بر اساس تساوی حقوق با کشور های جهان مناسبات دوستانه برقرار ساخته و تصمیم قاطعانه مشی سیاست مستقل خارجی، روی های استقرار نفوذ سیاسی سابقه انگلیس درین کشور را با ناکامی و شکست مواجه ساخت.

فعالیت حضرت محمد صادق مجددی در داخل

شادروان غبار مینویسد که «اولین حرکتی که قبل از ظهور اغتشاشات ولایات ننگرهار و کاپیسا و پروان در کابل بشکل طلیعه سپاه اغتشاش بعمل آمد، همانا فرار روحانیون بزرگ کابل در پکتیا بود. گفته میشود که یکی از حلقه های مخفی و منظم کابل حلقه مخصوص حضرات مجددی بشمول بعضی سرداران بزرگ و روحانیون مشهور بود. از آنجمله در خزان ۱۳۰۷ (زمستان ۱۹۲۸) حضرت محمدصادق مجددی برادر کهنتر شمس المشایخ با قاضی عبدالرحمن خان پغمانی، قاضی فضل الحق خان، قاضی عبدالقادرخان پغمانی، عبدالحنان خان و محمد حیان خان پسران قاضی عبدالرحمن خان نهانی از کابل به ولایت پکتیا رفتند. محمد صادق مجددی در این سفر برادر زاده جوان خود (حضرت محمد معصوم المجددی پسر ۲۲ ساله شمس المشایخ) را نیز همراه داشت تا در کابل مورد فشار حکومت قرار نگیرد. وقتی که این جمعیت در پکتیا رسیدند در خانه عزیز خان جاجی در علاقه جاجی مسکن گزیدند و بمردم گفتند که پروگرام شاه مخالف شریعت و بضرر ملت افغان است و وقتی ما این نظر خود را بشاه عرض کردیم جوابی نداد، پس ما اینجا آمده ایم تا به اتفاق مردم پکتیا پیشنهادات خود را بشاه بفرستیم و مانع خرابی افغانستان گردیم. مردم این پیشنهادات حضرات را نپذیرفتند، ولی گفتند اگر حضرات مایل بخارج شدن از افغانستان باشند، آنها را محفوظ از سرحد کشور عبور خواهند داد تا بدست دولت نیفتند.» (۵)

اما قراریکه در خاطرات سیاسی حضرت محمدصادق المجددی (بخش اول) ذکر شده است، فعالیت های حضرات شوربازار مدت ها قبل از سفر غازی امان الله خان آغاز شده بود. درین خاطرات میخوانیم که حضرت صاحب با گرفتن تلگراف حاجی محمد نسیم، خادم حضرت نورالمشایخ، از راه جلال آباد- پشاور- لاهور به سرهند رفته و تا موسم سرما نزد وی میماند. اودر آنجا از طریق جراید هند از قصد سیاحت اروپای اعلیحضرت امان الله خان (با عایله و بعضی وزرا و ندما) باخبر شده و ازین خبر «که برای مفاد امور معادیه اسلامیة سخت با مضرت ثابت میشود» به بحر حیرت و اضطراب غوطه ور میگردد. در خاطرات میخوانیم که حضرت محمدصادق مجددی تشویش را در رابطه با برادر بزرگش مطرح نموده است. «...اگر درین وقت ما مسلمانان بابرادران اسلامی خود اتفاق نه نموده چاره انسداد این سیل خانه برانداز را نکنیم عندالشیوع مسؤل خواهیم بود، پس آرزومندم بطور استخاره هدایتی بفرمائید که مطابق آن طرز العمل را اختیار کنیم. حضرت مخدومی فرمودند: که خوب است فکر کرده مصلحت مینمائیم. همان بود که رفتن پادشاه افغانستان "امان الله خان" از روی جراید هندوستان متحقق شد و جراید خبر دادند که به تاریخ برج عقرب ۱۳۰۷ شمسی براه قندهار با ملکه افغانستان روانه میشود و انگریز تهیه پذیرایی او را در سرحد چمن و کویته بلوچستان می نماید. بعد از تحقیق این واقعه بار دوم بحضور مولایم عرض پرداز شده است جواب سؤال خود را نمودم. فرمودند: که حال شما روانه وطن میباشید در آنجا رفته احوالات داخلی وطن را دیده مرا اطلاع بدهید بعد آنچه مصلحت بود برای تان مینویسم. فقیر از شهر لاهور از حضور مولایم مرخص شده عازم وطن عزیزم گردیدم. اتفاقاً

د پانوی شمیره: له 2 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولۍ

روزیکه به سرحد (دکه) مشرف خاک پاک اسلامی شدم بهمان روز "امان الله خان" از قندهار بطرف چمن روانه گردید و از خاک افغانستان خارج شد. (۷)

حضرت صاحب می افزاید «...بعضی مخلصین را ملاقات نموده و با خود همفکر ساخته برای شان گفتم اگر پادشاه از اروپا مراجعت کند و طبیعت اهل اروپا مزاجش را مغلوب ساخته عزم کند عادات رذیله آن نابکاران را در وطن مقدس افغانستان شایع گرداند، ما مسلمانان را چطور حرکت کردن لازم است و اولاً با شخصیکه اظهار فکریه خود را کردم حضرت عالی منزلت استاذمحرترم مولانا عبدالرحمن صاحب رئیس محکمه تمیز مرکز کابل بود اوشان چون سابق ازین از اوضاع حکومت تنفر داشتند و بواسطه که داخل موظفین بودند و خاصتاً ریاست محکمه شرعیه تمیز که برتبه قاضی القضاة دانسته میشود به اوشان تعلق داشت و قوانین که حکومت جدید وضع مینمود حسب عادت باید از ملاحظه رئیس تمیز میگذشت به این سبب دخائل افکار حکومت به اوشان بیشتر معلوم بود و همه وقته از رفتار حکومت شکایت میکردند با من همدستان و متفق الرای شده فرمودند اگر حکومت زیاده ازین عزم ترویج عادات کفار را در دیار اسلامیة بنماید تا ریختن قطره آخرین خون خود پافشاری کرده در صدد منع حکومت خواهم برآمد... در خلال این احوال بحضور ولی نعمتم حضرت فضل عمر (نورالمشایخ) صاحب همیشه عرایض مینوشتم و تذکر جواب عرض زبانی خود را میکردم و همه احوال و رفتار حکومت را بحضور شان مینوشتم. جوابیه آخرین که حضرت اوشان نوشته بودند بحضور مولانا الشهید [قاضی عبدالرحمن خان پغمانی رئیس محکمه تمیز و قاضی القضاة] قرائت نمودم. خلاصه و مضمون آن اینست: "در موضوعیکه از دیربست مذاکره فیما بین جاریست مرقوم میشود: "اهالی افغانستان اسرپا منافقت استیلا کرده هیچکس با هیچکس در هیچ امر از راه صداقت رفتار نمیکند و هم آنقدر فریفته حطام دنیائی هستند که بمقابل پول نقد اعتنائی به دین مقدس اسلام ندارند، از آنسبب مصلحت فقیر نیست که شما شروع عملیات را مقابل حکومت بنمائید؛ زیرا میدانم کسی باشما همدستان نمیشود و زحمت شما عقیم میگردد علاوه برین من استخاره کردم و برای من از حضور روحانیت حضرت جدنا الامجد (المجدد الالف الثانی الشیخ احمد الفاروقی رحمت الله) منع معلوم شد؛ و هم این امر منکشف گردید که حکومت موجوده عماقرب مستأصل میگردد و از طرف دیگر شورش و انقلاب به افغانستان قدم نهاده پادشاه از تخت می افتد. شما خود را باعث انقلاب نگردانید که برایتان ضرر میرسد". حضرت مولانا [قاضی عبدالرحمن خان پغمانی] فرمودند: "این دوسال است که زحمت کشیده ایم و طوائف احمدزائی بقرآن عظیم الشان عهد و پیمان کرده اند ممکن بل یقیناً اصل واقعه بسمع حکومت رسیده و تا یکدرجه ذریعه اشخاص خفیه تعقیب مایان را کرده باشد اگر داخل عملیات نشویم هم یقین است حکومت در صدد انتقام برآمده بهر ذریعه بتواند ما و معاهدین ما را تحت فشار آورده و برای همگی ضرر برساند. آنوقت با همگی عقده های قلب از دنیا خواهیم رفت و اکثر معاهدین ما را ملامت کرده خواهند گفت چرادر سال مایان و خود را بزحمت گرفتار ساخته در نتیجه همگی را بقتل رسانیدید؟ بنابراین باید سعی خود را به اتمام برسانیم». (۸)

مکتوب احتجاجیه شجاع الدوله به انگلیس ها

شجاع الدوله خان وزیرمختار افغان در لندن طی مکتوب ۳۰ می ۱۹۲۷ (چندین ماه قابل از آغاز سفر غازی امان الله خان به کشورهای آسیائی و اروپائی) به وزارت خارجه انگلستان، از سیاست پیشروی جدید انگلیس ها و فعالیت های شان در سرحد آزاد احتجاج نموده آنرا مخالف مفاد موافقتنامه افغان و انگلیس خواند. (۹)

توطئه کودتای قندهار و دعوت از پسر سردار ایوب خان

برویت اسناد موجود در آرشیف لندن، استخبارات انگلیسی در راپور ماه فبروری ۱۹۲۷ خود از یک توطئه در قندهار صحبت نموده و در آن یاد آوری نموده است که پسر ارشد ایوب خان (نواسه سومین پسر امیر شیر علی خان) توسط دسته از قندهار دعوت شده است تا قیام علیه شاه را رهبری کند. درین راپور خصوصاً از دو پسران سردار ایوب خان به نام های محمد اکرم و محمد اعظم که در منطقه بریلی هند بریتانوی زندگی میکنند ذکر بعمل آمده است. (۱۰)

فعالیت های حضرت نورالمشایخ در خارج از افغانستان و توطئه پنیاله

د پانوی شمیره: له 3 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولی

اسناد مختلف مربوط به آرشیف هندبریتانوی در موزیم لندن آشکار میسازند که فعالیت های روحانیون ضد رژیم امانی، هم در داخل و هم در خارج از کشور، بعد از شکست اغتشاش خوست بصورت مخفی ادامه داشته است. این تلاش های مخالفین رژیم در دوران سفر غازی امان الله خان به خارج از کشور شدت یافت. در اسناد موجود، به توطئه ملاها تحت رهبری حضرت نورالمشایخ و ارتباط آن به توطئه قندهار نیز اشاره شده است.

استخبارات بلوچستان به استناد یکی از جواسیسش به نام ملاحاجی دوست محمدگزارش داده است که «این توطئه ملاها توسط فضل عمر، حضرت صاحب شوربازار کابل، سازمان یافته است. ادعا میشود که وی در جمله اشخاص عمده دیگر با عبدالعزیز خان وزیر حریبه، شیر احمدخان رئیس شورا (که فعلاً شاه امان الله را در سفر همراهی میکند)، محمد عثمان خان سابق والی قندهار و یکی از حامیان ایوب خان در دوران زندگی اش، در مکاتبه بوده است. لست افغان های برجسته منسوب به این توطئه که قرار بود قبل از هشتم (۸) مارچ آغاز شود شامل سردار شاه محمود، برادر محمد نادر خان نیزمیباشد، کسی که همین حالا از نائب الحکومتی جلال آباد سبکدوش شده است.» (۱۱)

در راپور محرمانه ۲۷ جنوری ۱۹۲۸ دفتر اطلاعاتی بلوچستان ذکر شده است که «در ارتباط به ملاقاتی که قرار است در دیره اسماعیل خان تحت رهبری حضرت صاحب شور بازار کابل فضل عمر مجددی دایر شود یک سلسله معلومات مشخصی را بدست آورده ام. چنانچه دیده خواهد شد این ملاقات به حزب قندهار که در اوایل سال قبل رویکار آمد تعلق می گیرد. من در اگست سال گذشته معلوماتی راجع به حضرت صاحب موصوف را بدست آوردم و اطلاع یافتم که وی با اشخاص مهم ذیل مرتباً در ارتباط بوده است عبدالعزیز خان وزیر حریبه، محمد عثمان خان، شیر احمد خان، عبدالحکیم خان، محمدیعقوب خان (از سلیمان خیل گردیز)، ملک زلمی خان منگل (شخص اخیرالذکر حین سفر شاه در گردیز محبوس شد). گفته می شود که اسامی فوق از مریدان حضرت صاحب هستند و احتمالاً که حضرت صاحب موصوف به فکر رهبری کودتایی به مقابل حکومت افغانستان میباشد.

دیگر اینکه در همین اواخر یکنفر ملا بنام عبدالرحیم موسی خیل از ساکنین زنه خان از حوالی شهر غزنی به کوپته رسید. این شخص که بنا بر دادن یک هوشداریه بموقع از طرف علی احمد خان (حین اقامت شاه در گردیز) زندانی شده بود، از حبس فرار نموده، شهر کوپته را به همراهی یک نفر ملای دیگری بنام حاجی دوست محمد مقیم توپا ترک کرده است. من همه معلومات هاید را از شخص اخیرالذکر بدست آورده ام. ملاهای اخیرالذکر که هر دو از مریدان حضرت صاحب میباشد عازم دی. آی. ک (دیره اسماعیل خان) شده اند. بنا بر معلومات دست داشته قرار است چند نفر از ملاهای ذیل نیز در دیره اسماعیل خان حضور به هم رسانند: سید امیر زرمتم یکی از ملاهای قریب و خویشاوند به ملا جنگی خان ملای قوم گوربز، ملا کریم خان خروٹی و ملا خان میر. ملک های ذیل نیز قرار است در ملاقات دیره حضور داشته باشند: ملک بلند خان از خدران؛ ملک منگل پسر ملک خوی داد که فعلاً در کابل محبوس میباشد... تا جائیکه میدانم محل احتمالی این جلسه در پنیاله (Paniala) به مجاورت پهار پور خواهد بود.»

حضرت نورالمشایخ بعد از آنکه از افغانستان برآمد، در سرهند، یک شهرک کوچک هند بریتانوی، سکونت اختیار کرد. (۱۲) او به بتاریخ ۸ دسمبر ۱۹۲۷ (روزی که امان الله خان در آغاز سفرش هنوز در قندهار بود) برای دیدن هزاران کوچی در مراسم عرس سالانه ملا پاونده به زکری زیارت رفت. اخبار ترجمان سرحد در شماره 23 فیروزی 1928 خود درین باره نوشت «که از مدتی به اینطرف یک پیروی که از افغانستان اخراج شده است، در دیره اسمعیل خان زندگی میکند. این شخص پیر فضل نام دارد [اسم اصلی نورالمشایخ مشهور به شیر آغا، فضل عمر بود] و مردم پاونده (کوچی ها) به ملاقات وی می آیند. خلاصه اینکه مردم این نواحی با تردید زیادی به این شیخ می نگرند... او علی الرغم مشوره های شاه امان الله به حرکت عقب گرائی علیه نظامنامه های امانی که منجر به اغتشاش بزرگی شد، دست یازید و نقش بارزی داشت. اعلیحضرت بنا بر احترامی که به پدر مرحومش داشت، از مجازات این شیخ چشم پوشید و تنها او را از قلمرو خویش خارج ساخت. (۱۳) پیر فضل بعد از دور شدن از افغانستان به نواحی مختلفی در هند سفر کرد و بالاخره در دیره اسماعیل خان، جائیکه دفتر نمایندگی سیاسی دو منزل رهایشی را برای وی اختصاص داد، اقامت گزید. فکر می شود که دیره اسماعیل خان بخاطری برای اقامت وی انتخاب شده تا وی بتواند از آنجا فعالیت اش را به مقابل حکومت افغانستان و رفرورم های آن ادامه دهد. زیرا، هم کوچی ها از این طریق

د پانوی شمیره: له 4 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالې د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

رفت آمد دارند و هم دیره اسماعیل خان در مقایسه با شهر آزادی دوست پشاور محل گمنام تری برای این فعالیتها بشمار می رود. »

سکات از دفتر استخبارات بلوچستان در تلگرام مؤرخ ۹ فبروری ۱۹۲۸ مینویسد که « چنانچه در تلگرام دیروزم اطلاع داده بودم، ملا حاجی دوست محمد از دیره اسماعیل خان مراجعت کرد. من وی را ملاقات نمودم... در دیره اسماعیل خان آنها با حضرت صاحب ملاقات نمودند. در این ملاقات که بر محور فرضی شورش خوست و همچنان شمولیت یک و یا چند نفر از پسران سردار محمد ایوب خان دور میزد، ملا های بسیار دیگری نیز حضور داشتند... بنظر می رسد دو نفر اشخاصی که نام های شان معلوم نیست به دیره اسماعیل خان رسیده اند. این افراد که از قبيلة احمد زائی هستند، با محمد اکرم در "برایلی" و عبدالقادر در لاهور ملاقات کرده اند. آنها به این قصد آمده اند که دو نفر اشخاصی را که در بالا از آنها یاد نمودیم، کمک کنند تا مخفیانه به افغانستان داخل شوند. هدف اصلی هم در این بود تا یک نفر به سمت جنوبی و شخص دیگر به سمت مشرقی بروند. این اشخاص با حضرت صاحب ملاقات کردند و پیشنهادات شانرا مطرح ساخته، طالب کمک گردیدند، ولی حضرت صاحب قبول نکرد و علاقه ای به رفتن شان در جنوبی نشان نداد. او به آنها گفت که می توانند اجازه داخل شدن به سمت مشرقی را داشته باشند، نه جنوبی را.. مکرر اینکه مادر محمد اکرم [خانم سردار ایوب خان] خود از قوم مهمند است و بنابراین تمامی قوم به کمک وی حاضر خواهند بود. این زن ظاهرآ به زیارت سرهند شریف سفر نموده تا با حضرت صاحب ملاقات کند. ولی وقتی متوجه می شود که حضرت صاحب به دیره اسماعیل رفته، نامه ای برایش می نویسد و تذکر میدهد که چون وی دور تر از سرهند اجازه سفر ندارد، خواهشمند است اگر حضرت صاحب به دیدن وی برود. حضرت این خواهش را رد میکند... علماء بعد از مباحثات بسیار قبول کردند که تماماً حرکات و یا فیصله های شان مطابق به شریعت است. آنها به این فیصله رسیدند که باید یک قیامی صورت بگیرد. بنابراین دو نفر ملا به نامهای مستعار محمد حسن و عبدالرحیم و همچنین شخصی بنام محمد جان دیره اسماعیل خان را به قصد جنوبی ترک گفتند تا قبایل خدران و منگل را برای شورش آماده سازند. همچنین ملک بلند به قصد خدران و ملک غلام خان پسر ملک سردار (مربوط قبيله گوربیز) دیره را به قصد گوربیز ترک گفته اند. (ناگفته نماند که ملک سردار اکنون فوت شده و پسرش ملک گوربیز میباشد.)

«چنین معلوم می شود که ملک های قوم غلجی در دیره اسماعیل خان همه طی ملاقات های محرمانه با حضرت صاحب دیدار نموده، کمک های قبایل شانرا وعده داده اند. زمانیکه مخبر ما دیره را ترک نمود، ملک های ذیل هنوز در آنجا بودند: زرین خان، خواجک، محمد خان، ملا خیل.

«زمانیکه شورش آغاز شود به مخبر ما ملا دوست محمد، که قرار است معلوماتی را از حضرت صاحب بدست آورد، وظیفه داده می شود تا از طریق دوکی و لورالائی و تل به محل حوادث سفر کند و غلجی هایی را که مراجعت می کنند، تحریک نماید. اشخاص ذیل نیز در این پلان شمولیت دارند: عبدالحکیم خان والی غزنی، عبدالعزیز خان وکیل وزارت حربیه، شاه محمود خان والی سمت مشرقی، فیض محمد خان وزیر معارف و محمد عثمان خان والی سابق قندهار.

«همچنان حضرت صاحب انتظار داشت که یک نفر قاضی بنام محمد اکبر از قندهار نیز در این جلسه حضور یابد. مخبر ما نام اصلی این قاضی را نمی دانست. با آنهم او تلگرامی عنوانی سردار ذکریا به لاهور فرستاد و حضور این شخص را مطالبه کرد. مگر این شخص به جلسه رسیده نتوانست.

تاریخ این شورش که در پیش است، ۱۵ رمضان مصادف با هشتم مارچ تعیین شده. تذکر می رود که طراحان این نقشه از موفقیت خویش کاملاً مطمئن بنظر میرسند. و توقع دارند مردم زمینداور نیز همکاری فعالی با آنها خواهند کرد. مخبر ما بیان داشت که دو نفر از منسوبین نزدیک حضرت صاحب بنام محمد صادق (برادر جوانتر حضرت) و محمد معصوم برادر زاده اش در کابل فعال می باشند.» (۱۴)

سکات در تلگرام بعدی اش بتاريخ ۲۱ فبروری ۱۹۲۸ از کوئته نوشت که « آنچه را که ذیلا در رابطه با حرکات مخالف با حزب جوانان و شاه امان الله برای شما راپور میدهم، خالی از دلچسپی نخواهد بود.

د پانو شمیره: له 5 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولی

نماینده تجارتي افغانی در کویته بنظر من شخص مخالف با امان الله خان بوده با خبر از حرکاتی است که در حال تکوین میباشد:

این شخص در خلال یکی از گفتگو هایش با یکی از مأمورین دفتر ما در هند گفته است که دوره اقامت شاه امان الله به لندن در حدود سه هفته بیش نخواهد بود و به احتمال قوی امان الله متباقی عمرش را مهمان دولت انگلیس در آن دیار خواهد ماند.

این شخص تمام اخباری را که عکس های روی لچ ملکه افغانستان را نشان میدهند، به مجرد دستیابی خریداری نموده به افغانستان می فرستد. او یک روشی را که آگنده از نفرت است، به مقابل ملکه در پیش گرفته است.

این شخص بر محمد ولی خان نایب السلطنه مظنون است و عقیده دارد که وی بطور محرمانه ای از نارضایتی های موجود بر علیه امان الله خان طرفداری میکند و امید وار است چانس به وی یاری نماید و در صورت خلع امان الله از سلطنت، پا در کفش وی بگذارد. نمایندهء تجارتي در کویته میگوید که شخص اخیر الذکر (محمد ولی خان) به نادر خان متکی است. (۱۵)

از نادر خان بعنوان کسی که پشتیبان حضرت صاحب میباشد، یاد شده است. یقین است که هرگاه پلانهای نادر خان غلط ثابت شوند خود ملامت خواهد شد، ولی چون وی در سویس بسر می برد خطری متوجه وی نخواهد بود. نادر خان از مریدان حضرت صاحب فضل عمر میباشد. (۱۶)

یکی از افرادی که قبلا برای من کار میکرد، تازه از دیره اسماعیل خان رسیده. وی برایم معلومات داد که حضرت صاحب فضل عمر با حضرت صاحب پنیاله که از مقام والائی در بین غلجی ها بر خوردار است، روابط صمیمانه دارد. ناگفته نماند که حضرت صاحب فضل عمر خود مرتبا با غلجی ها دیدار کرده است.

خلاصه مخبر من که متأسفانه به اندازه خودم بر واقعبیت ها آگاهی ندارد، میگوید که بدون شک چیز هائی در دیره اسماعیل خان میگذرد که وی نمیداند. بقول وی "حتی کسی که هیچ معلوماتی از خدمات اطلاعاتی نداشته باشد، میتواند درک کند که یک آش در حالت پختن است" امیدوارم بتوانم خدمات این شخص را برای بدست آوردن اطلاعات بیشتری از دیره اسماعیل خان بکار گیرم. « (۱۷)

مذاکرات و احتجاج غلام صدیق خان چرخي در لندن

سرپرست وزارت خارجه افغانستان ، غلام صدیق خان چرخي، به همراهی وزیرمختار افغان در لندن و علی محمد خان که وظایف ترجمانی را به پیش میبرد، در ملاقات ۲۶ مارچ ۱۹۲۸ با وزیر خارجه انگلستان که فرانسيس همفریز، وزیرمختار انگلیس در کابل ، نیز حضور داشت از پالیسی خصمانه انگلیس ها در سه سال گذشته شکایت نموده بر از دیداد قوای نظامی انگلیس در سرحدات افغانستان احتجاج نمود.

(ادامه دارد)

یادداشت ها و مأخذ

غازی امان الله خان به روز سه شنبه ۲۹ نومبر ۱۹۲۷ (مطابق با ۷ قوس ۱۳۰۶ ش) بعد از انجام مراسم وداع در میدان قصر دلکشا از کابل حرکت نموده بعد از سپری کردن شب در مقر به وقت ظهر چهارشنبه ۳۰ نومبر وارد شهر قندهار گردید. اعلیحضرت بعد از اقامت هشت روز در قندهار در اوایل صبح شنبه ۹ دسمبر ۱۹۲۷ بطرف چمن حرکت نموده و ساعت ۱۰:۴۵ صبح از سرحد افغانی عبور نمود. شاه امان الله بعد از بازدید از دوازده کشور هند،

د پانیو شمیره: له 6 تر7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خبر و لولئ

مصر، ایتالیا، فرانسه، انگلستان، بلژیک، آلمان، سوئیس، پولند، روسیه، ترکیه، و ایران. روز یکشنبه اول جولای ۱۹۲۸ (مطابق با ۱۰ سرطان ۱۳۰۷) به کابل برگشت.

کارگون، ویکتور گریکوویچ- ترجمه داکتر جلال الدین صدیقی (۱۳۶۵)، افغانستان در سالهای بیست و سی قرن بیستم میلادی صفحات ۱۹-۲۰.

وکیلی پوپلزائی، عزیزالدین (۱۳۷۹)، سفر های غازی امان الله شاه، ص ۳۳.

کارگون، ویکتور گریکوویچ- ترجمه داکتر جلال الدین صدیقی (۱۳۶۵)، ص ۲۰.

غبار، میر غلام محمد (۱۳۶۶)، ص ۸۱۷.

در خانواده مجددی تنها کسی که المجددی تخلص میکرد، حضرت محمد صادق المجددی بود.

المجددی، محمد صادق (۲۰۱۱)، خاطرات سیاسی حضرت محمد صادق المجددی، بخش اول صفحات ۴۱-۴۳.

همانجا، صفحات ۶۶-۶۷.

اسناد انگلیسی استخبارات ستراتیژیک افغانستان، قسمت اول مکتوب جوابی اوستین چمبرلین به شجاع الدوله خان، مؤرخ ۲۶ جولای ۱۹۲۷.

همانجا، راپور شماره (پ/۲۷/۹۹۰) فبروری ۱۹۲۷.

اسناد آرشیف هند بریتانوی، راپور پی جی پاتریک راجع به توطئه ملاها و رابطه آن با طرح فرزندان سردار ایوب خان، مؤرخ ۹ مارچ ۱۹۲۸.

سر هند در ایالت پنجاب هند بر شاهراه لاهور و دهلی جدید قرارداد شده از لاهور ذریعه موتتر کمتر از چهار ساعت فاصله دارد. زیارت شیخ احمد فاروقی سر هندی (معروف به مجدد الف ثانی) که خانواده مجددی تخلص خود را از او گرفته اند، درین منطقه قرار دارد. مجدد الف ثانی در عهد اکبر و جهانگیر (شاهان مغل) برای مدتی درین منطقه زندگی میکرد. مقبره های شاه زمان و ملکه اش نیز در همین جا میباشد. از مدت سه صد سال بدین طرف سالگرد وفات (عرس) مجدد هر سال درین منطقه تجلیل شده و تعداد زیادی از زائرین مسلمان کشور های مختلف در آن شرکت میورزند.

این بیان نادرست میباشد. طوری که قبلاً هم ذکر شده است، شاه امان الله خان به برادر بزرگ او، حضرت شمس المشایخ، که یکی از آزادی خواهان مخالف انگلیس و حامیان شاه بود، احترام زیاد داشت.

اسناد محرمانه استخبارات انگلیس، دفتر استخبارات بلوچستان No. R.S.3./12/N.G.O.3.

این معلومات نادرست است چون بعد ها معلوم شد که محمد ولی خان مخالف امان الله خان نبوده، بلکه مخالف محمدنادرخان بود.

این معلومات نیز نادرست است.

اسناد محرمانه استخبارات انگلیس، دفتر استخبارات بلوچستان ، Spain, James W. (1963) NO. R.S./10/NGO ، (مناطق سرحدی پشتون ها)، ص ۱۵۵.

د پانوی شمیره: له 7 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنی د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ